

Українська мова

навчальний посібник
для осіб з особливими
освітніми потребами (Н 90)

2клас

Частина 3

СВІТЛАНА КУЛЬБІДА

УКРАЇНСЬКА МОВА

навчальний посібник для осіб
з особливими освітніми потребами (Н 90)

2 клас
(у 3-х частинах)

Частина 3

Схвалено для використання в освітньому процесі

Київ

«ВИДАВНИЦТВО АТЛАНТ»

2025

Схвалено для використання в освітньому процесі

(протокол від 25 березня 2024 р. № 4
засідання експертної комісії зі спеціальної педагогіки,
номер у Каталогі надання грифів навчальній літературі
та навчальним програмам № 6.0057-2024)

**Видано за рахунок державних коштів.
Продаж заборонено**

Навчальний посібник створено відповідно
до навчальної програми «Типова освітня програма,
розроблена під керівництвом Савченко О.Я.
1–2 клас»

УМОВНІ ПОЗНАЧЕННЯ

запам'ятай

значення слів

Кульбіда С.В.

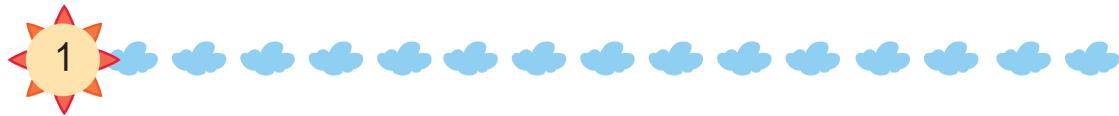
К90 Українська мова : навч. посібник для осіб з особливими
освітніми потребами (Н 90) 2 кл. (у 3-х частинах) : Частина 3 /
Світлана Кульбіда. — Київ : ТОВ «ВИДАВНИЦТВО АТЛАНТ»,
2025. — 96 с. : іл.

ISBN 978-617-8449-85-8

УДК 811.161.2*кл2(075.2.056.263)

СКЛАДАННЯ РÉЧЕНЬ

1. Розглянь малюнки. Прочитай. Що це? Знайди відповідність слова і малюнка.

діти

весна

садити

дерево

2. Запиши слова в рядок. З яких букв складається виділене слово?

1. Розглянь малюнок. Прочитай. Що це? Чи пов'язані слова між собою? Чи є тут закінчена думка? Чи можна ці слова назвати реченням?

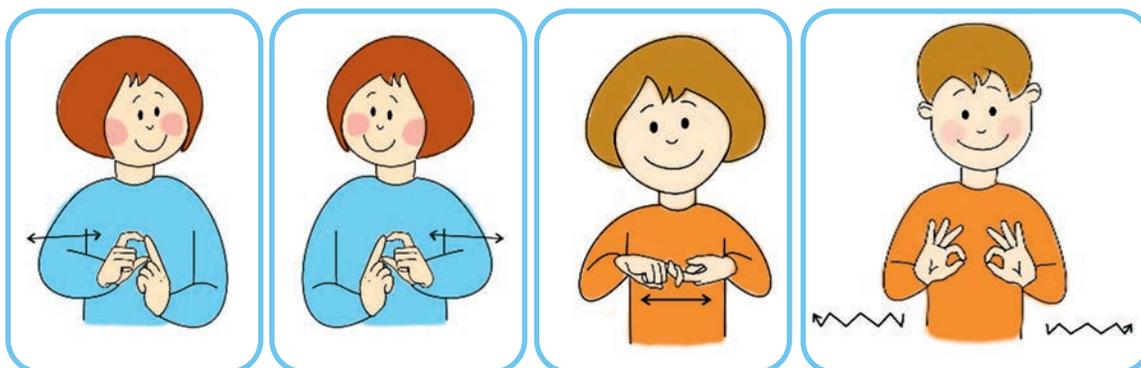
діти весною садили дерева

2. Що треба зробити, щоб ці слова стали реченням?
3. Запиші речення.

1. Розглянь жести. Що вони означають?

слова зв'язані слова речення

2. Віпиши слова, зв'язані слова, речення. Користуйся вправами № 1 і № 2.

Слова: ..., ...

Зв'язані слова:,

Речення: /... .. .

1. Прочитай. Чи можна ці групи слів назвати реченням?

Я, бачити, цікавий, фільм.

Хлопчик, рік, десять.

Ти розв'язав, складна, задача.

2. Пов'яжі слова за змістом. Запиши речення.

Я бачити цікавий фільм.

Я бачив цікавий фільм.

Довідка: бачив, десятий, складну, задачу.

Речення складається зі слів.
Речення виражає **закінчену думку**.

Дівчинка п'є апельсиновий сік.

1. Розглянь малюнки. Що зображено?

зранку
прокидається

Костик зранку
прокидається
і потягується.

2. Прочитай групи слів. Яка група слів виражає закінчену думку? Випиши тільки речення.

1. Прочитай речення.

Ранок. Весняне сонечко зійшло. Розквітають перші квіти — проліски.

! Розповідне речення про щось розповідає, повідомляє. У кінці стоїть крапка.

Малюк тримає кульку.

! Питальне речення про щось запитує. У кінці стоїть знак питання.

Хто тримає кульку?

11

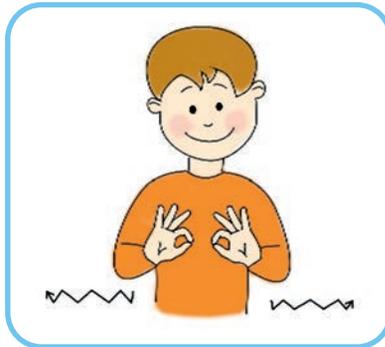
1. Розглянь жести.

яке?

розповідне →

що?

речення

яке?

← питальне

12

1. Прочитай.

Сьома година ранку. Це розповідне речення.

Котра зараз година? Це питальне речення.

2. Що стоїть у кінці розповідного речення?

3. Що стоїть у кінці питального речення?

1. Прочитай вірш. Які слова пропущено?

Моя ма́ма лю́бить мене́.
Це ре́чення
Розка́же щось то́бі й мене́.
... ста́виться в кінці́.

2. Встав пропущені слова. Поясни свою думку.
3. Випиши речення. Про що повідомляє речення?

1. Прочитай вірш. Які слова пропущено?

Хто велосипед має?
 ... **речення** питає.
 Ти пізнаєш його вмиль:
знак ... тут стоїть.

2. Розглянь жест ПИТАЄ.

3. Випиши віділені слова разом зі вставленими.

Довідка: питальне, питання.

1. Послúхай рéчення (учíтель читає і показує рéчення, підвищує інтонацією виділене слóво).

1. **Сьогóдні** був урок матемáтики? Так, сьогóдні.

2. Сьогóдні **був** урок матемáтики? Так, був (не був).

3. Сьогóдні був **урок** матемáтики? Так, урок (не гуртóк).

4. Сьогóдні був урок **матемáтики**? Так, матемáтики (не української мóви).

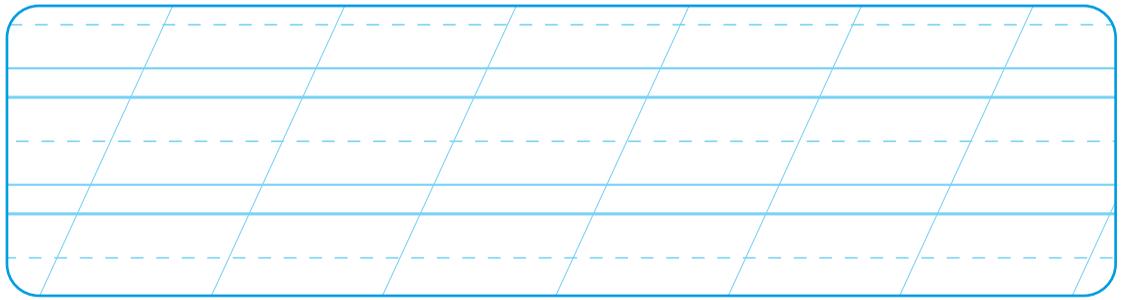
2. Розглянь пéрші два рéчення. Де питáльне? Де розповіднé? На яке слóво зроблено сiльний наголос? Який зміст розповіднóго рéчення — ствердний чи заперéчний?

3. Вiпиши пéрші два рéчення.

Погóдження, ствéрдження — так. Заперéчення — ні.

1. Розглянь малюнок. Прочитай питальні речення. Виділяй інтонацією потрібне слово.

Діти прибирають у спальні? , .

Діти **прибирають** у спальні? , .

Діти прибирають у **спальні**?

2. Які труднощі ти відчував під час читання речень?

Погодження — так. Заперечення — ні.

1. Розглянь малюнок вправи № 17. Прочитай речення.

Ведмедик на ліжку? _____, _____.

Ведмедик на ліжку? _____, _____.

Ведмедик прибирає на ліжку? _____, _____.

2. Побудуй розповідні речення-відповіді.

1. Прочитай групи слів.

у магазині продають овочі та фрукти

що продають у магазині

де продають овочі та фрукти

2. Утвори речення. Що потрібно зробити?
3. Речення запиші. Які це речення? Назви.

1. Прочитай розмову.

Мама. На сніданок є гречана каша, булка, масло, чай. Хто що буде їсти?

Тато. Я буду їсти все.

Син: Ні, я не буду їсти. Тільки вип'ю чаю.

2. Покажи питальне речення.

3. Знайди розповідні речення. Чи є розповідне речення із запереченням? Випиши його.

1. Розглянь малюнки. Хто зображений? Встав у питальні речення потрібні слова. Прочитай речення.

Про що думає ... ?

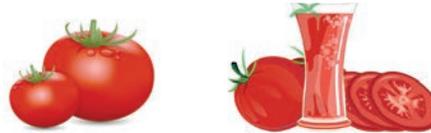

Чим пишається ... ?

2. Відповідь-речення скажи.

1. Прочитай речення.

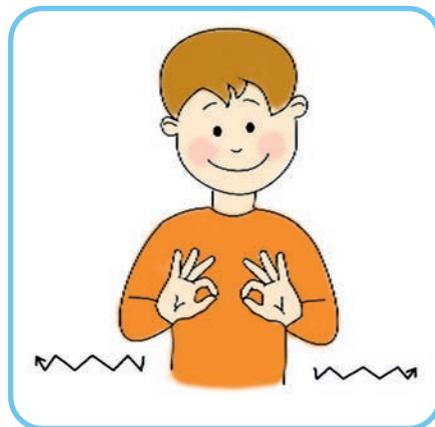
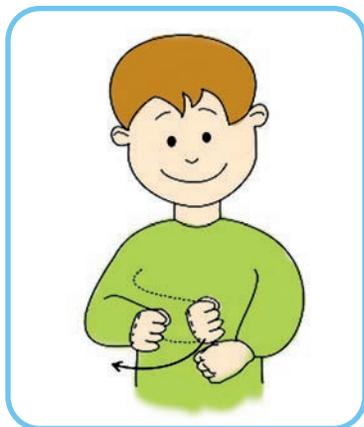
1. Їсти свіжі помідори корисно.
2. Їж свіжий помідор.
3. Зробімо свіжий сік.

2. Які речення спонукальні? Поясни свою думку.
3. Якому реченню відповідає малюнок?

! **Спонукальне** речення до чогось **спонукає**.
 У кінці стоїть **крапка (.)** або **знак оклику (!)**.
Віпий молока. Любі Батьківщину!

1. Розглянь жести.

спонукальне → речення

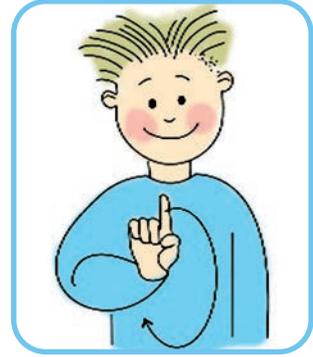
1. Прочитай вірш.

Слухняним будь.

Люби свій край.

Батькам завжди допомагай.

За Лесею Лужецькою

Це речення **спонукальні**.
Тут вимого, заклик до дії чи наказ.

2. Прочитай спонукальні речення. Скільки їх?

3. Випиши спонукальне речення з вимогою.

1. Прочитай спонукальні речення.

На уроках не лінуйсь.

Читай, будь ласка, уважно.

Повтори за мною ще раз.

2. Хто так говорить? Коли так говорить?

3. Навіщо так говорить учителька?

4. Випиши одне спонукальне речення.

1. Прочитай речення. Які це речення?

Розповідні

1. Треба уважно переходити дорогу.
2. Не можна окуляри зберігати без футляра.

Спонукальні

1. Уважно переходи дорогу.
2. Зберігай окуляри у футлярі.

2. Прочитай розповідне і спонукальне речення. Чим вони різняться?

1. Прочитай речення. Яке це речення?

Не можна переходити дорогу на червоне світло.

2. Перебудуй розповідне речення на спонукальне.
Користуйся схемою:

_____ .

3. Прочитай речення. Запиши.

29

1. Придумай розповідне і спонукальне речення. Користуйся ключовими словами.

Ключові слова: можна, дорога, зелене світло.

30

1. Розглянь малюнок. Прочитай речення. Які це речення?

Україна, рідний край.
Пóле, річка, синій гай.
Любо стéжкою іті,
Тут живéмо я і ти!

2. Випиши останнє речення. Який знак стоїть у кінці речення?

1. Розглянь малюнок «Діти граються у гру». Які діти на малюнку? Що роблять діти?
2. Прочитай речення з підвищеною силою голосу.

Олю, мерщій утікай!
Вовк тебе наздоганяє!

3. Знайди спонукальне оклічне речення. Прочитай його.
4. Випиши розповідне оклічне речення.

1. Прочитай групу слів.
2. Побудуй речення за схемою. Запиши.

новий рік знову прийде

Розповідне
неоклічне

Розповідне
оклічне

- _____ !
3. Прочитай розповідне оклічне речення.

1. Розглянь малюнок. Хто зображений?

1

Лелéки
прилетіли!

розповідне
оклічне

2

Прилітайте,
лелéки!

спонукальне
оклічне

3

Лелéки
прилетіли?!

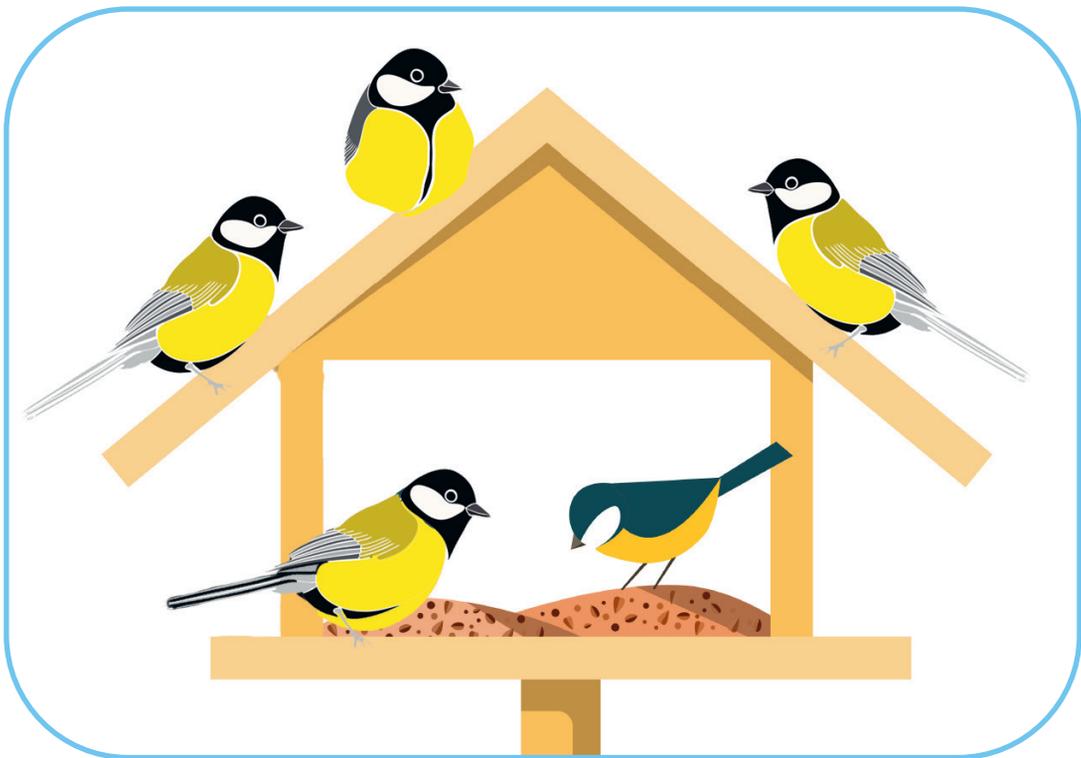
питальне
оклічне

2. Прочитай перше речення. Якé це речення? Чому?
Прочитай друге речення. Якé це речення? Що воно
виражає: наказ чи прохання? Прочитай третє речення.
Якé це речення? Чому?

3. Випиши одне оклічне речення. Зобрази до нього
схему.

1. Прочитай. Установи відповідність речень і схем.

Годівниця для синіць.	_____!
Зробімо годівницю!	_____?
Для ко́го годівниця?	_____.
Ми зробили годівницю!	_____!

2. Віпиши за зразком.

Годівниця для синіць.

_____.

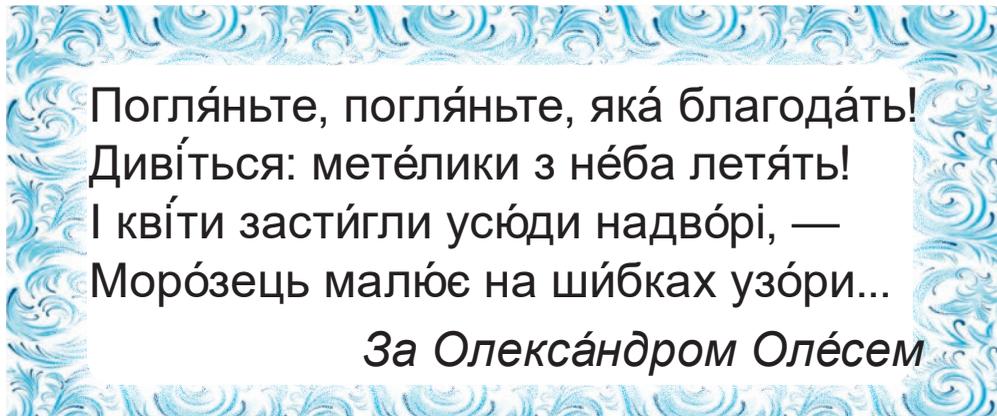
1. Розглянь малюнок «Михайлик за роботою». Хто зображений? Що робить?
2. Придумай речення за схемами.

_____ .
 _____ ?
 _____ , _____ !

3. Речення прочитай. Яка інтонація має бути в третьому реченні?

1. Прочитай виразно.

2. Віпиши перше речення. Яке це речення? Чому його треба читати з піднесеною інтонацією?
3. Зобрази до нього схему.

1. Розглянь малюнок. Прочитай.

Дівчинка поливає.

Дівчинка поливає квіти.

Дівчинка поливає квіти — дзвоники.

Дівчинка Оксánка поливає квіти — дзвоники.

2. Знайди мале речення. Скільки слів?
3. Знайди велике речення. Порахуй слова.

Речення можна поширювати.

1. Прочитай неповні речення. Пошир словами з довідки.

Зайчик заховався ...

Пташенята пищали

Учні вивчили ..., і

Довідка: від дощ^у, розповідні, питальні, спонукальні речення, в гнізд^і.

1. Прочитай початок речення.

Сьогодні я вивчив

Мені найбільше сподобалося

Удома я повторю

2. Придумай продовження й запиши речення.

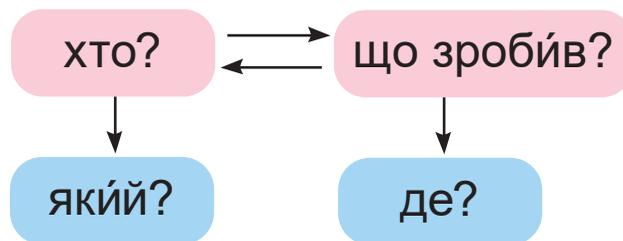
3. Прочитай речення та порівняй з реченням сусіда.
Чиє речення більше?

1. Прочитай речення. Постав питання до кожного слова.

Плавець стрибнув.

2. Пошир речення.

Використовуй схему.

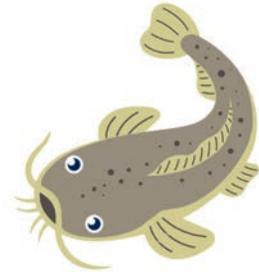
Довідка. веселий, у басейні.

3. Запиши поширене речення.

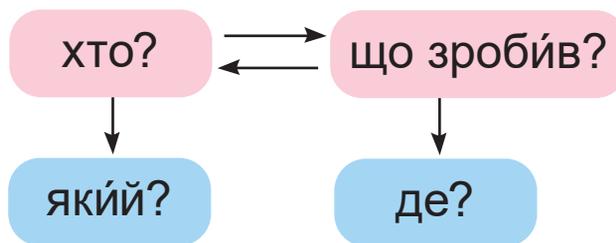
--	--	--	--	--	--	--

1. Прочитай речення.

Сірий заєць заховався у гаю.
Річковий корабель плів у далині.
Великий сом заховався у мулі.

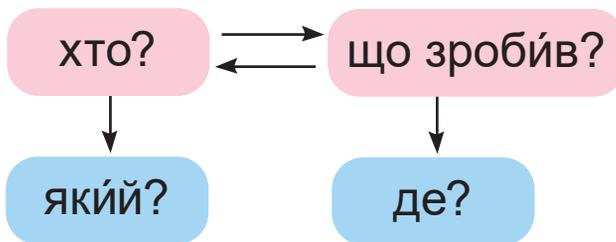

2. Випиши речення, що відповідає схемі. Поясни свою думку.

1. Розглянь малюнок. Придумай речення за початком і схемою.

Бабуся ...

2. Речення запиши.

Довідка: смачно, готує, вишневий, пиріг.

Handwriting practice lines consisting of a grid of solid and dashed lines.

44

1. Прочитай речення. Які це речення?

У класі поставили пластикові вікна. Які вікна поставили в класі?

2. Складі і запиші схіми речень.

Handwriting practice lines consisting of a grid of solid and dashed lines.

1. Прочитай вірш ліворуч. Про яку пору року йдеться? Поясни, чому?

Вішні у садку.
Суніці у ліску.
Дні,
квіти
нам дарує літо!

Спілі вішні у садку.
Смачні суніці у ліску.
Теплі дні,
барвісті квіти
нам дарує щедре літо!

2. Порівняй лівий і правий стовпчики. Чим різняться речення? Постав питання до нових слів.
3. Випиши поширені речення та підкресли нові слова.

які?

Спілі вішні у садку.

1. Прочитай.

Прийшло ... літо. Шумлять ... сосни. Зацвіла ... ліпа. Достигає ... полуниця. Як ... влітку!

2. Поміркуй, якими словами можна доповнити ці речення. Користуйся довідкою. Запиши речення.

Довідка: високі, духмяна, тепле, смачна, гарно.

3. Запиши два останні речення. Підкресли розповідне окличне речення.

1. Розглянь малюнок. Прочитай опорні слова.

Опорні слова:

влітку

дощ

велосипед

хлопчик

їде

їде

на

2. Складі: розповідне речення неоклічне, питальне речення оклічне. Використовуй опорні слова.

Зразок. Дощ іде. (розповідне, неоклічне)

1. Прочитай речення. Випиши питальне неоклічне речення.

Скільки грибів назбирали в лісі?!

Скільки тобі років?

Сьогодні мені виповниться десять років.

1. Прочитай речення.

Йдемо́ скоріше́ до́дому.
Шві́дко, шві́дко ми йдемо́!
Йдемо́ скоріше́ до́дому!

2. Зобрази́ схему до спонука́льного оклічного речення.

1. Прочитай і порівняй два речення.

Сніжинки, як метелики, летять. Сніжинки летять.

2. Віпиши поширене речення. Яке це речення за метою висловлювання?

СКЛАДАННЯ ТЭКСТІВ

51

1. Прочитай. Що це? Що пропущено?

Сьогодні святковий день Мені виповнилося вісім
років У мене гарний настрій Я несуч однокласникам
цукерки Буде гарне свято

2. Які розділові знаки треба поставити? Чому?
Користуйся довідкою.

Довідка: !, ,, ,, ,, !.

 Текст складається з **речень**.
Кожне речення відділяють **паузою**.

1. Прочитай розповідь Миколки. У кінці кожного речення роби паузу.

Зранку я прокидаюся о сьомій годині. Іду вмиватися. Обов'язково чищу зуби. Гребінцем зачісую волосся. Потім я одягаюся та складаю портфель.

2. Про що йдеться в тексті? Скільки речень у тексті?

🚨 У тексті речення розміщено в певній послідовності

1. Прочитай розпорядок дівчинки.

1. Прочитай речення. Про кого розповідають? Що розповідають? Яка частина доби?

1. Спить у ліжечку лисичка. 3. Бубликом скрутілася, хвостиком укрілася. 5. Спи, лисичко, міцно спи. 2. Вміла на ніч гарне личко. 4. Сняться їй руденькі сни.

2. Скільки речень? Чи можна їх назвати текстом?
 3. Розмісті послідовно речення та запиші. Постав знизу підпис автора — *Наталія Запрія*.
 4. Підкресли речення, що відповідає малюнкові.

👁️ Текст про щось розповідає. Це — **текст-розповідь**.

1. Прочитай віршований текст-розповідь. Не забувай про паузи.

Пташенята у гнізді

Полетіла пташка-мати
 малюкам жуків шукати.
 Ці малята не літають —
 із гніздечка виглядають.

2. Скільки речень має текст-розповідь?
 3. Як називається вірш? Це заголовок.

Текст може мати заголовок.

57

1. Прочитай текст. Про кого йдеться? Що розповідає хрущ?

...
Я — малий веселий хрущ.
Менé знаé ко́жен кущ!
Маю я краси́ві вуса
І нічо́го не бою́ся.

2. Що це за текст?

3. Є заголовок до тексту? Придумай заголовок і запиши.

Handwriting practice area with a grid of blue lines and dashed midlines.

Хрущ — травневий жук.

1. Прочитай текст.

Хліб треба берегти. Для цього треба дотримуватися таких простих порад.

По-перше, не залишати кріхти на столі, не кидати їх на підлогу. По-друге, хліб — не іграшка. Гратися ним не можна. По-третє, не викидати булочку, яку мама дала тобі в школу.

Шануйте кожную кріхту хліба!

Кріхти — *шматочки*.

2. Як називається такий текст? Чому?
3. Якому реченню відповідає малюнок?
4. Випиши спонукальне окличне речення.
5. Придумай заголовок до тексту.

1. Розглянь малюнок. Прочитай текст-розповідь.

На квітці бджілка сиділа в саду.
 Напевне, та квітка була у пилку.
 Напевне, та квітка солódка була.
 Пилку на ній назбирала бджола.
 Занесла у вулик.
 А Пасічник-дід
 нам з вулика меду
 приніс на обід.

За Марією Познанською

2. Про що йдеться в тексті? Розкажи.
 3. Випиши останнє речення. Поясни значення віділеного слова.
 4. Як можна назвати вірш?

1. Розглянь малюнок. Хто це?
2. Прочитай текст.

Бджола́ — мале́нька кома́ха. Вона́ ма́є прозо́рі кри́ла, до́вге чере́вце́. На голо́ві два чо́рні о́ка і два ву́сики. У бджоли́ шість ніг.

2. Що ти дізнався про бджолу́?
3. Чим різняться два те́ксти про бджолу́?

Текст щось описує. Це — **текст-о́пис**

1. Прочитай текст-о́пис.

Подиві́ться на тварі́нку.
На собі́ несе́ хати́нку.
Голова́, чоти́ри ніжки.
Зве́рху — сте́ля, зні́зу — лі́жко.

2. Порівняй текст з малюнком.
3. Що це за тварина? Як описано тварину в те́ксті?

1. Прочитай текст-опис.

Хомка

Бабуся купила онукам хом'яка.
Руденький, тепленький, з чорними
очіцями. Має білі вуса, мокрий
носік, м'які лапки. Ротик — наче
бантик.

Любить смакувати моркву,
засовує її за щічки.

Діти придумали клічку — Хомка.

2. Про кого йдеться? Як описано тваринку?
3. Якому реченню тексту відповідає малюнок? Випиши його.
4. Чому текст називається **Хомка**?

1. Прочита́й текст.

У да́вні часі́ лю́ди шука́ли ї́жу. По́тім навчи́лися ви́рощува́ти рослі́ни.

Рослі́ни слугу́ють ї́жею, є́ ко́рмом для тварі́н. Да́ють кі́сень та очи́щують пові́тря від забру́днення. Та́кож рослі́ни є́ будіве́льним мате́ріалом, па́ливом. Бага́то рослі́н ліку́ють, їх ви́користову́ють у ко́сметиці.

Що́б прикра́сити подві́р'я, ви́рощую́ть декора́тивні дере́ва чи кві́ти у ва́зонах. Та́кож ство́рюють па́рки у вели́ких міста́х.

2. Про що́ ти прочита́в? Що́ ново́го ти дізна́вся?

3. Чо́му рослі́ни важлі́ві для лю́дини?

У те́ксті про що́сь мірку́ють. Це — **текст-міркува́ння.**

1. Прочитай текст-міркування.

Бджола і хрущ — це комахи. Вони — частина нашої природи.

Бджола літає з квіткі на квітку та збирає пилók. З цього пилку робиться смачний мед.

Хрущ літає і їсть квіти. Він знищує молоді зелені листки фруктових дерев.

Бджола — корисна комаха. Хрущ — шкідлива комаха.

2. Про що ти дізнався? Яку користь приносить бджола? Чому хрущ шкідливий?

Комаха малá, а користь велика.

Комаха малá, а шкода велика.

Будова тексту: початок (зачин), основна частина та кінцівка.

Будова тексту

1. Розглянь таблицю.

будова	речення	текст
<i>зачин</i>	Сьомий день тижня — неділя.	Сьомий день тижня — неділя.
<i>основна частина</i>	День вихідний. Це дозволя.	День вихідний. Це дозволя.
<i>кінцівка</i>	Можуть дорослі та діти улюблені справи робити.	Можуть дорослі та діти улюблені справи робити.

2. Прочитай зачин. Це перше речення тексту.

3. Прочитай речення основної частини. Це друге речення тексту.

4. Прочитай кінцівку. Це прикінцеве речення тексту.

5. Запиши послідовно текст: зачин, основну частину, кінцівку.

6. Про що розповідає текст? Який це тип тексту?

1. Розглянь таблицю.

будова	текст
зачин	Ми — другокласники.
основна частина	Дружно в нас живуть хлопчики й дівчатка. Всі добре вчаться, люблять малювати, писати, думати. Старанно допомагаємо дорослим. Сьогодні ми провітрили клас, пересадили кімнатні квіти. Будемо їх поливати й доглядати.
кінцівка	Хай буде гарним наш клас!

- Скільки частин має текст? Прочитай зачин.
- Прочитай основну частину. Покажи речення-кінцівку.
- Який це тип тексту?

Кожна частина тексту починається з нового рядка — **абзацу**.

1. Розглянь таблицю з текстом.

будова	текст	малюнок
?	Білкі в лісі стриб та стриб і знайшла великий гриб.	
основна частина	А додому принесла — Гриб не влазить до дупла.	
?	Довелось білочці Гриб сушити на гілочці. <i>Анатолій Качан</i>	

- Прочитай зачин тексту.
- Прочитай основну частину.
- Прочитай кінцівку тексту.
- Запиши текст. Кожну частину пиши з абзацу.
- Якій частині тексту відповідає малюнок?

1. Прочитай загадку. Про що йдеться?

будова	текст	малюнок
?	<p>В нього є три ока: червоне, жовте, зелене. Як червоне загоріться, треба зразу зупиніться. Жовте світить — приготуйтеся! Як моргне зеленим світлом, можна йти спокійно дітям.</p>	

2. Знайди зачин тексту. Прочитай.

3. Випиши зачин тексту. Скільки речень має зачин?

4. Що означають виділені речення?

1. Розглянь малюнок. Прочитай вірш.

будова	текст	малюнок
?	<p>Лікарня в зоопарку! Лікарня в зоопарку. Для ко́го тут вона́? Ліку́ють тут цеса́рку, пінгві́на і сло́на, і оле́ня рога́того, і ца́па борода́того, ведме́дя й каба́на, жира́фу і єно́та, верблю́да й беге́мота. І це не дивина́!</p>	

2. Знайди основну частину тексту. Прочитай.
3. Випиши зачин тексту. Скільки речень має зачин?
4. Що означають виділені речення?

1. Прочитай текст. Хто описує свій ранок? Що робить дівчинка?

будова	текст	малюнок
?	<p>Рано-вранці я встаю і багато справ роблю. Лічко своє вмить умію, вуха, носик, очі, шію. Одягнуся, причешуся. Усім гарно я всміхнуся.</p>	

Вмить — дуже швидко.

2. Які частини тексту ти знаєш?
3. Прочитай останнє речення. Яка це частина?
4. Якій частині відповідає малюнок? Чому?

1. Розглянь жести. Що означає кожен жест?

1. РАНО

2. ВРАНЦІ

3. ВМИТЬ

2. Запиші слова.

Зразок. П'єрший жест — слóво рáно.

1. Розглянь малюнок. Прочитай виразно віршований текст. Про кóго йдеться?

**Слон слоняток на полянку
на зарядку вівів зранку.**

Слоненята рóблять вправи:
ногá вгóру, ногá вниз.

Хóбот вгóру, хóбот вниз.

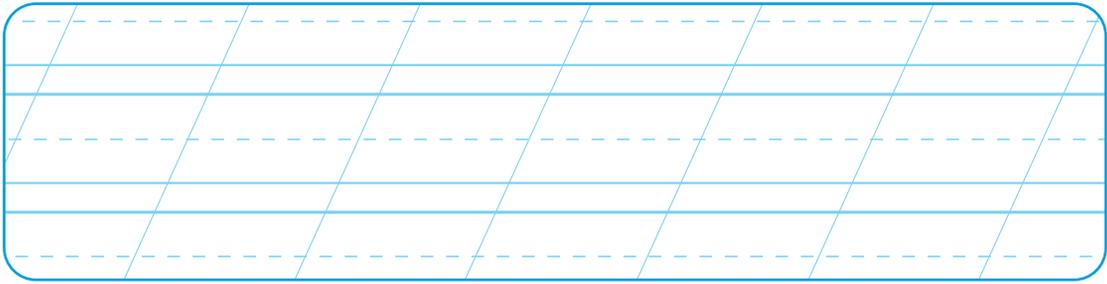
Нахилілись, піднялісь,
пóтім дóбре потяглісь.

Слоненята відпочіли
і за пáрти дружно сіли.

2. Випиши віділену частіну тєксту. Яка це частіна?
Запиші нáзву.

3. Якій частіні тєксту відповідáє малюнок?

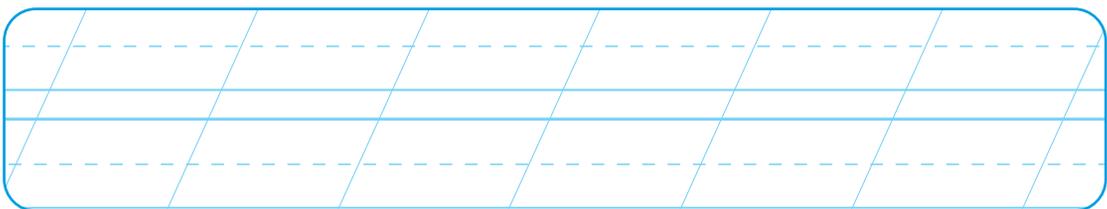

1. Прочитай. Розглянь малюнок. Якій частині він відповідає?

будова	текст
?	<p style="text-align: center;">Хвилинка відпочінку</p> <p>На уроці ми працювали і трішки втомілися. Учителька сказала, що зараз будемо робити вправи.</p> <p>Ми всі встали.</p> <ul style="list-style-type: none">— Піднесіть руки вперед.— Опустіть руки вниз.— Пострибайте, як жабки.— Помахайте руками, як пташки.

2. Поміркую, чи це весь текст? Яку частину тексту (зачин, основну частину, кінцівку) пропущено?

3. Придумай речення для цієї частини. Запиши.

1. Прочитай. Віднові послідовність частин тексту.

будова	текст	малюнок
?	<p style="text-align: center;">До бабусі</p> <p>Ми швидко зібралися. Купили бабусі ліки, приготували гостинці та поїхали до бабусі.</p> <p>Батькі вирішили поїхати до бабусі всією родиною.</p> <p>У середу задзвонив телефон. Бабуся сказала мамі, що захворіла.</p>	

2. Знайди зачин. Прочитай його. Де його місце в таблиці?
3. Знайди та прочитай основну частину. Чи правильно її розміщено в таблиці?
4. Знайди кінцівку. Де її місце?
5. Якій частині відповідає малюнок? Поясни, чому.
6. Прочитай відновлений текст.

1. Розглянь малюнок. Прочитай частини тексту. Які це частини?

будова	текст
зачин	?
основна частина	Спочатку зайченя всіх боялося й ховалося під шафу. Потім звірятко звикло до дітей. Вони годували його морквою та капустою.
кінцівка	Навесні діти відпустили зайченя на волю.

2. Яку частину пропущено? Придумай її.
3. Якій частині відповідає малюнок?
4. Як можна назвати текст? Запиши заголовок.

1. Прочитай за́чин. Помірку́й, що було́ далі. Розглянь малюно́к.

будова	текст
за́чин	Наста́ли холо́дні зимові́ дні. Ва́жко ста́є птахам.
основна́ части́на	?
кінці́вка	?

2. Які́ части́ни те́ксту пропу́щено?

3. Приду́май основну́ части́ну й кінці́вку. Користу́йся малюно́ком.

1. Прочитай кінцівку. Поміркуй, що було перед цим. Розглянь малюнок.

будова	текст
зачин	?
основна частина	Дівчинка подружилася з псісиком і назвала Дружком.
кінцівка	?

2. Які частини тєксту пропущено?
 3. Придумай зачин і основну частину.

1. Прочитай віршований текст.

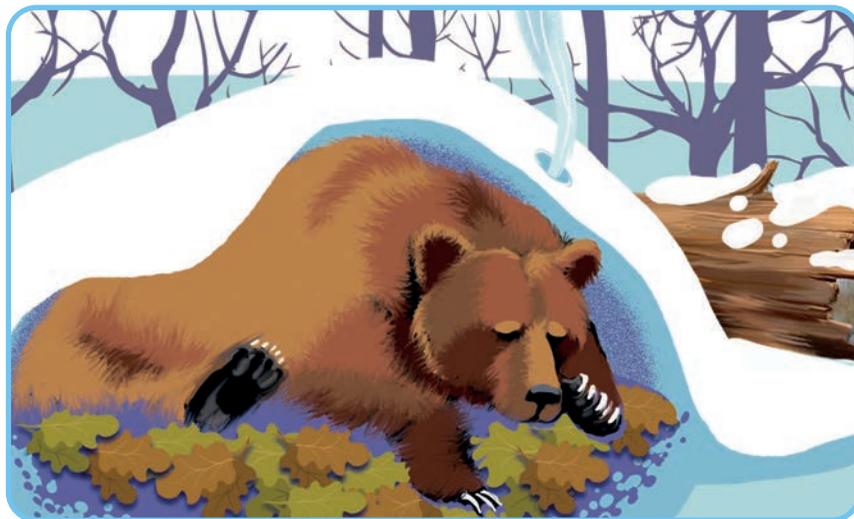
Ведмідь-сонько

Ведмідь заліг у свій барліг,
колі на зéмлю вíпав сніг.
Ведмідь-сонько усé ще спить,
томú і сніг навкрúг лежítь.
Колі ведмідь устáне,
тоді і сніг розтáне.

За Надією Кур'ян

Сонько — *той, хто багáто спить.*

2. Знайди частини тóксту. Прочитай зáчин. Якої порі року ведмідь лягає спáти? Чомú?

3. Покажи основну частину.

4. Вíпиши кінцівку. Якої порі року ведмідь устáне? Чомú?

5. Чомú текст називáється «Ведмідь-сонько»?

1. Прочитай текст. Про що йдеться? Як можна назвати текст?

... Є дуже багато книг. Вони цікаві та різні. Книги — це наші друзі. По-перше, їхні сторінки можуть розповісти багато корисного. По-друге, книги допомагають нам пізнавати світ. По-третє, вони вчать нас бути порядними, щирими, правильно жити. Треба читати книги, завжди берегти їх.

2. Скільки частин є в тексті? Покажи зачин. Покажи основну частину.

3. Випиши кінцівку.

1. Розглянь малюнки. Яка пора року?

... тепла весна.

Весняне сонечко ... лагідно, ласкаво.

На деревах ... бруньки.

Незабаром ... листочки.

2. Прочитай текст.

3. Віднові текст і запиши. Користуйся довідкою.

Довідка. Настала, пригриває, розпустилися, з'являться.

4. Яку частину пропущено? Придумай речення до цієї частини.

1. Складіть текст «Мій вечір» за початком тексту. Користуйся малюнками та реченнями.

Знімаю одяг і вішаю в шафу.

Одягаю піжаму.

Лягаю в ліжко й засинаю.

Обов'язково чіщу зуби, мию руки, ноги.

Їм на вечерю молочну кашу, п'ю кефір.

Розчісую своє волосся гребінцем.

2. Запишіть речення в таблицю.

будова тексту	текст	малюнок
зачин	Вечір — частина доби. Я намагаюся провести його корисно.	
основна частина	Спочатку я ...	
кінцівка	?	

3. Прочитай текст.

1. Опишіть погоду за малюнками та ключовими словами.

сонячна погода дощова погода зимова погода

одягаю ...

взуваю ...

беру кататися

беру гратися

Мені подобається ...

Мені не подобається ...

УДОСКОНАЛЕННЯ ТÉКСТІВ

83

1. Прочитай (послухай) текст. Хто розповідає? Про кого розповідає старший брат?

У мене є менший **братик** Сергійко.
Братик буде великі споруди.
Братик мріє стати будівельником.

2. Яке слово повторюється в тексті?

84

1. Прочитай текст. Що змінилося?

У мене є менший **братик** Сергійко.
Він буде великі споруди.
Сергійко мріє стати будівельником.

2. Запиши слова.

Зразок. Братик, Сергійко, він.

1. Прочитай текст.

Далі **КОТОВІ** я́кось рибку.
КІТ смáчно гúби облиза́в.
 З'їв на обі́д ту рибку швídко
 І на́віть сло́ва не сказа́в.

За Ігорем Січовиком

2. Знайди віділені слова. Заміни в другому реченні на слово він.

3. Запиши новий текст.

1. Прочитай.

Правда чи неправда?

- На дивані кіт лежить?
- На дивані кіт гарчить?
- Наш кіт умивається?
- Наш кіт умивається водою?

2. Поміркуй, як відповісти правильно.

Зразок. На дивані кіт лежить? Так, це правда.
Він лежить. На дивані кіт гарчить?
 Ні, неправда. **Він** мурчить.

1. Прочитай пари речень.

1. У дворі гуляє **кіця**? Так. У дворі (хто?) ... гуляє.
2. Під столом чергує **кіця**? Ні. Під столом (хто?) ... чекає.
3. **Кіця** мріє про сметану? Ні. (Хто?) ... мріє про рибку.
4. Що любить **кіця** їсти? (Хто?) ... любить їсти рибку, сметану.

2. Встав у друге речення слово вона. Прочитай.

3. Запиши пару речень, що відповідають малюнку.

1. Прочитай початок тексту. Про кого йдеться?

В одного професора був дуже винахідливий пес. Він добре орієнтувався в часі. Звали його Грум.

За Борисом Грінченком

Винахідливий — розумний.

2. Знайди слова, які замінюють слово пес. Віпиши їх.

Пес, ..., ... ,

1. Прочитай загадку. Про кого йдеться?

Ходить птаха по подвір'ю:
гребінець, борідка, пір'я.
А як сяде у гніздечко —
там знесє птаха яєчко.

2. Відгадай загадку.
3. Яким словом можна замінити слово *птаха*?
4. Прочитай онівлений текст.

1. Розглянь малюнок. Чи бачив ти індіка? Який буває індік?

2. Прочитай. Які слова повторюються?

Індік надувається, гелґоче.
Можє, індік сказати хоче?
Бігає індік туді-сюді.
Краще його обійді.

3. Заміни однакові слова на слова з довідки.

Довідка. він, птах.

4. Прочитай. Чи подобається тобі онівлений текст?

1. Прочитай загадку. Хто це?

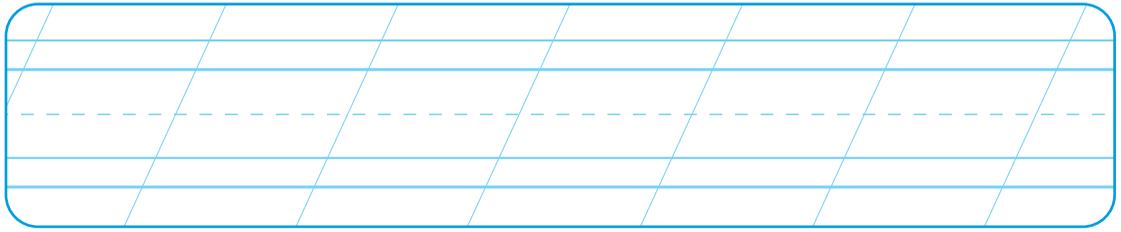

Довго вонó в яйці сиділо.
Мати його довго гріла.
Шкаралупу вонó пробіло
і розправило крила.
Наче сонечко жовтеньке.
Вонó маленьке і тепленьке.

2. Яке слово повторюється?

3. Поміркуй, у якому реченні слово **вонó** можна замінити на *маля*.

4. Віпиши це речення. Підкресли замінене слово.

93

1. Прочитай частину вірша. Хто розповідає про метелика? Що не хоче робити дитина?

Метелика ловити

я не хочу:

Він — квітка неба,

хай живе собі!

Хай крильцями

барвістими тріпоче,

Щоб радісно було

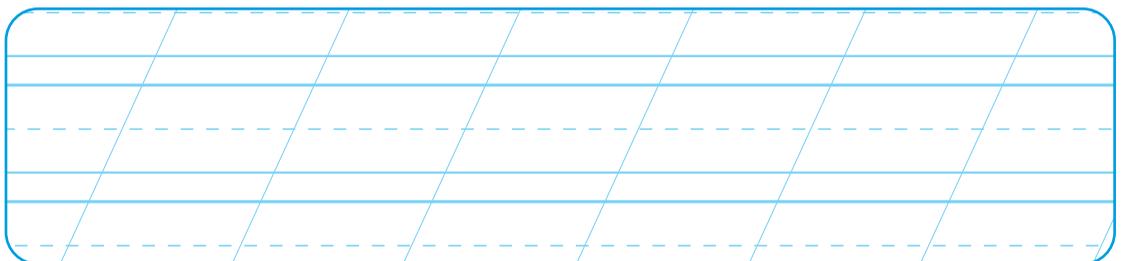
мені й тобі!

Анатолій Костецький

Тріпоче — швидко, часто махає.

2. Випиши слова, які близькі за значенням.

1. Розглянь малюнок. Прочитай текст.

Діти виконують домашнє завдання.
Марійка розгорнула зшит. ... записує текст.
Андрійко розгорнув підручник. ... буде вчити вірш.
Діти старанно вчаться.

2. Які слова загубилися? Поміркуй і знайди місце пропущених слів: *вона*, *він*.

3. Встав слова в текст. Прочитай.

1. Розглянь малюнок. Прочитай текст.

Кит

Кит — найбільша тварина у світі. (Вона, він) має тіло завдовжки до 25 метрів. Великий кит важить шістнадцять тонн. (Вона, він) може проковтнути і човна, і дрібних риб.

Кити живуть в океані. (Вона, вони) плавають разом — по три або чотири кити.

2. Обери точні слова з дужок. Поясни свою думку.

3. Віпиши останні два речення. Підкресли вставлені слова.

1. Прочитай текст. Хто головний герой тексту?

Конвалія

Уранці Пётрик прийшов до саду й побачив конвалію. (Хлопчик, дівчинка) був зачарований дивною красою квітки. (Він, вона) довго стояв перед нею. (Пётрикові, Ганнусі) захотілося зірвати її та поставити у вазу. Красиво буде в кімнаті! (Вона, він) простяг руку та уявив: що станеться із садом без конвалії? (Хлопчик, дівчинка) затулів долонями квітку — у садку стало похмуро й незатишно. (Він, вона) відкрив долоні — і на деревах знову заграли зелені листочки.

Яка це дивовижна квітка! Хіба можна її зривати?

За Василем Сухомлінським

2. Хто головний герой тексту? Як звати?

3. Продовж ряд і запиші:

4. Обери з дужок правильне слово. Прочитай текст.

1. Розглянь портрét. Хто це?

2. Прочитай текст. Що ти дізнався про українського поета?

Тарас Шевченко — український поет. ... написав багато віршів про красу рідної природи. Тараса Шевченка знають діти і ... шанують дорослі.

Ось як ... пише про рідну землю:

*Садок вишневий коло хати,
Хрущі над вишнями гудуть...*

3. Які слова пропущено в тексті? Встав слова. Користуйся довідкою.

Довідка: Він, його, поет.

1. Прочитай текст. Про що він розповідає?

На екскурсії

Учора учні з учителькою ходили на екскурсію до парку.

(Він, вона, вони) милувалися красою природи. (Діти, вчителька) розглядали синє небо, жовте осіннє лістя. У порожнє відрó (вона, вони) назбирали лістя, шйшóк, жóлудів.

Пóтйм на уроці з них (учителька, учні) бóдуть робити аплікацію.

2. Доберй тóчні слова. Пояснй свою дóмку.

3. Прочитай текст.

1. Прочитай вірш. Про ко́го розповіли: хлопчика чи дівчинку?

Жэня з бджільми не дружів.
Завжди **Жэня** бджіл дражнів.
Жэню бджóли не жаліли —
Та дражніла нажалили!

Дражніло — той, хто *дражниться*.
Нажалили — *покуса́ли*.

2. Заміни слова, що повторюються, на близькі за значенням.

Дóвідка: хлопчик, учень, товариш, йогó.

1. Прочитай текст. Хто розповідає? Про ко́го розповідає?

Сьогодні в **тата** свято.
Тато святкує день народження.
Тата прийшли вітати бабúся
і дідúсь. Я люблю свого **тата**.

2. Назви однакові слова в тексті. Заміни їх на інші слова, близькі за значенням. Користуйся дóвідкою.

Дóвідка. Батько, він, йогó.

3. Прочитай текст.

1. Розглянь малюнки. Прочитай текст.

До дня народження тата готувалася вся родина.

Ми приготували татові подарунки.

Сестричка підписала подарунок:

«З днем народження, тату!».

Братик зробив сам подарунок з кольорового паперу.

Мама спекла подарунок — дуже смачний.

У мене також є вітальний подарунок.

Татові дуже сподобалися подарунки. Він усім подякував.

2. Заміни виділені слова іншими. Користуйся довідкою.

Довідка: вітальну листівку, аплікацію, торт, вірш.

3. Прочитай оновлений текст.

ДІАЛОГ. КУЛЬТУРА СПІЛКУВАННЯ

103

1. Розглянь малюнок. Прочитай вірш.

Доброго ранку

Доброго ранку, сонце привітне!
Доброго ранку, небо блакитне!
Доброго ранку, у небі пташки!
Доброго ранку тобі і мені!

2. Хто вітається?

104

1. Розглянь малюнок. Прочитай слова-вітання.

Привіт!
Вітаю!
Здрастуй(те)!
Доброго ранку!
Доброго дня.
Доброго вечора.

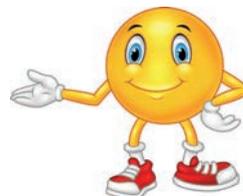

Слова-вітання :

Доброго ранку. Здрастуй. Вітаю. Привіт.

105

1. Розглянь малюнок. Прочитай. Хто хоче познайомитися?

Привіт. Менé звáти смáйлик Ўсмішка. Я хóчу з тобою познайóмитися.

2. Яké слóво-вітáння назвáв смáйлик?

106

1. Привітайся зі смáйликом. Обери потрібне слóво-вітáння.

До побáчення. Дóброго ранку! Прощáй!
Дякую.

Дóброго дня! Привіт! Будь лáска.

2. Запиши. Поясни свій вибір.

3. Як трéба вітáтися?

1. Прочитай.

Мене звати смайлик Сум.
 Мені завжди сумно. У мене немає
 друзів. Я не знаю слів-вітання.
 Навчи мене, будь ласка.

2. Хто розповідає про себе? Що ти дізнався?

3. Як привітався смайлик? Про що він просить?

1. Допоможи смайлику вивчити слова-вітання і слова-прощання.

Добраніч. Бувай. Доброго дня. Прощай. Привіт.

2. Поділи й запиши у два стовпчики.

слова́	
віта́ння	проща́ння

1. Прочитай.

Привіт, смайлику

Менé звáти Я хóчу з тобóю спілкувáтися.

2. Запиши. Встав пропущене ім'я.

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Слова-прощання : *Прощáй. Прощавáй.
До побáчення. До зустрéчі. Скóро зустрéнемось.*

1. Послúхай (прочитай) з рíзною інтона́цією.

Прощавáй. Прощавáй! П-Р-О-Щ-А-В-Á-Й!

2. Які малюнки відповідають словам-прощанням?
Товариші прощáються після шкóли.

Прощавáй! Прощавáй. П-Р-О-Щ-А-В-Á-Й!

1. Розглянь малюнок.

веселий настрій

сумний настрій

2. Прочитай:

- а) з радісним настроєм;
- б) із сумним настроєм.

Ти підеш сьогодні на ковзанку? Ти підеш сьогодні на ковзанку?!

Умійся, наказала мама! Умійся, будь ласка, попросила мама.

1. Поміркуй, які твої дії засмучують маму, а які дії радують. Розмісти у двох стовпчиках. Поясни, чому.

радують	я вітаюся із сусідами	засмучують
	стрибаю по калюжах	
	забираю з дитячого садка сестру	
	прибираю в кімнаті	
	мало читаю	
	багато граю у футбол	

1. Розглянь малюнок. Хто зображений? Хто вітається? З ким вітається малюк?

Привіт мамо, привіт тату!

2. Спиши речення. Підкресли слова-звертання.

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

1. Прочитай дві розмови.

Привіт, Максíme.
Дóброго дня, Їгорю!
Дúже rádий тебе бáчити!
Я так скúчив за тобóю...

Олю, пробáч. Я спішів. Зáраз усé позбираю.

2. Знайді речення зі словами-звертаннями. Випиши.

Привіт, Максíme.

1. Розглянь малюнок «Сергійко й Марійка на прогулянці». Прочитай розмову.

? : апчхí!

? : будь здоро́ва.

? : дякую.

2. Помірку́й, хто так говóрить.

3. Які ввічливі слова сказав Сергійко?

4. Випиши ввічливі слова Марійки.

1. Розглянь малюнок. Хто зображений? Назви. Що показує хлопчик? До кого звертається?
2. Вибери речення до малюнка й запиши.

- а) Татú, що там?
- б) Ма́мо, що там?
- в) Бабу́сю, що там?

3. Підкрéсли зверта́ння.

1. Розглянь малюнки і прочитай.

Приві́т! Я Дени́с.
Ну́мо гра́тися ра́зом.

Приві́т! Я Дари́на.
Ну́мо гра́ти в доми́но.

2. Відповідай. Діти познайо́милися?

— Білочко, доброго ранку, —
зацвірінькала синічка.
..., — відповіла білочка.
Прошу, покажи мені дорогу
в лісову школу, — попросила
синічка.
— Радю покажу, лети за мною,
відповіла білочка.

Привітатися — сказати слово вітання.

1. Розглянь малюнок. Між ким відбувається розмова?
2. Прочитай.

— Здрастуй, титко Сорюка! — ... білка.
— Ти куди летиш? — ... білка.
— Далюко! — ... сорюка.

3. Встав слова-дії. Користуйся довідкою.

Дювідка: привіталася, запитала, відповіла.

1. Розглянь малюнок. Розкажи. Хто зображений? Куди прийшов? До кого прийшов? Навіщо прийшов?

Доброго дня, дітки!
 Прощу, беріть гостинці.
 Дякуємо, дідусю.

2. Використовуй потрібні слова.
3. Назви слова-вітання, слова подяки.

1. Розглянь малюнок.

Пташка з бережка
 прогавила черв'ячка.
 За гостинець риба
 сказала — спасібі.

 Прогавила — *утратила через неуважність.*
Спасібі — *дякую.*

2. Хто сидів на бережку? Хто мав черв'яка? Що зробила пташка?
3. Який гостинець отримала риба? Чому риба сказала спасібі?

1. Прочитай. Доповни речення.

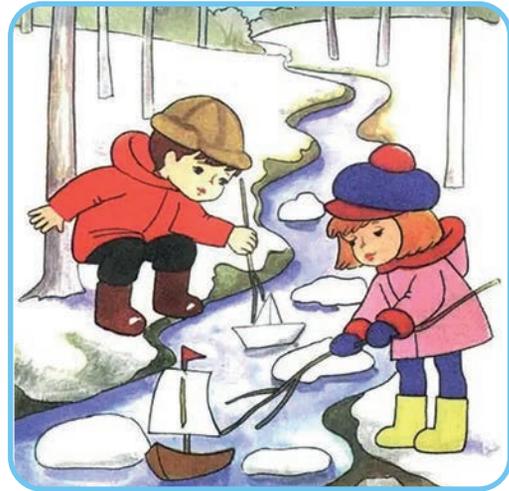
Пташка ... черв'ячка.
Для риби черв'ячок — це
Ріба сказала

Подякувати — сказати слово подяки.

1. Розглянь малюнок. Хто зображений? Де відбувається подія? Коли відбувається?

навесні
біжить струмок
пускають кораблики
можна?
пускати кораблика
будь ласка
разом весело!

2. Уяві розмову дівчинки та хлопчика. Розкажі. Хто запитує? Хто відповідає? Використовуй ключові слова.

1. Дай відповіді на питання.

Що роблять хлопчики? — _____ .

Хто хоче пускати кораблика? — _____

_____ .

Як запитала дівчинка? — _____
_____?

Що відповіли хлопчики? — _____
_____!

Які хлопчики? — _____ .

2. Дві відповіді запиши.

1. Розглянь малюнок «Хлопчик Віталік повернувся зі школи й вітається». Пригадай, як можна Віталіку вітатися.

1. До бабусі:,

2. До мами:,

3. До сусіда:,

Здороватися — бажати здоров'я.

1. Розглянь малюнок. Хто зустрівся? Що роблять друзі?

Назар другу Олєгові каже: Привіт.
Олєг відповідає: Здорів!
Це правильні два слова.

2. Хто привітався першим?
3. Хто відповів?
4. Якому слову відповідає жест?

1. Розглянь малюнок. Прочитай слова. Коли і кому кажуть ці слова?

Слова-прощання

До побачення.
Бувай.
До зустрічі!

До побачення — побачити тебе (Вас) ще раз.

1. Прочитай.

Сварітися, вибачатися, поступатися місцем, пропускати старших, усміхатися, брати чужі речі, вітатися, штовхатися, ображатися, сердитися, прощатися, допомагати.

2. Розподілі у два стовпчики. Запиші у зошит.

Можна робити!	Не можна робити!

1. Прочитай речення. Доповни чарівними словами.

Закінчується травень. Ми скажемо: ..., травню.
Починається червень. Ми скажемо: ..., червню!

ЗМІСТ

Складання речень.....	3
Складання текстів.....	36
Удосконалення текстів.....	63
Діалог. Культура спілкування.....	78

Навчальне видання
Світлана КУЛЬБІДА

УКРАЇНСЬКА МОВА

навчальний посібник
для осіб з особливими освітніми потребами (Н 90)

2 клас
(у 3-х частинах)

Частина 3

Схвалено для використання в освітньому процесі

**Видано за рахунок державних коштів.
Продаж заборонено**

Навчальний посібник відповідає Державним санітарним нормам і правилам
«Гігієнічні вимоги до друкованої продукції для дітей»

У навчальному посібнику використано ілюстративний матеріал з відкритих джерел мережі «Інтернет», матеріали фотобанку Shutterstock та матеріали фотобанку Freerik. Усі матеріали у навчальному посібнику використано з навчальною метою відповідно до законодавства України про авторське право і суміжні права. Бренди та ресурси зображуються лише з освітньою метою та не є закликом до їх купівлі / відвідування.

*Відповідальний редактор О. Литвин
Редактор О. Тищенко
Макет обкладинки Ж. Осипова
Комп'ютерна верстка Л. Цапенко*

Формат 84x108/16.
Ум. друк. арк. 10,08. Обл.-вид. арк. 6,99.
Наклад 489 пр.
Зам. №

ТОВ «ВИДАВНИЦТВО АТЛАНТ»
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 7928 від 08.09.2023
Адреса редакції: 02095, м. Київ, вул. Княжий Затон, буд. 9а, офіс 369
E-mail: atlant_publishing@ukr.net

Віддруковано у ТОВ «Поліпрінт»,
вул. Лугова, 1-А, м. Київ, 04073
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 1250 від 27.02.2003 р.

